

ВІДГУК

опонента, доктора педагогічних наук, професора **Мукан Наталії Василівни** про дисертацію **Сови Майї Володимирівни** «Тенденції розвитку мовної освіти в університетах Китаю (кінець XX – початок XXI століття)», на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми дослідження та зв'язок із відповідними програмами, планами, темами. Проблема розвитку мовної освіти не втрачає своєї актуальності, що пов'язано із тенденціями глобалізації та інтеграцією національної системи освіти у світовий освітньо-науковий простір. У глобалізованому світі важливе значення відводиться дослідженню досвіду інших країн щодо розв'язання конкретних освітніх проблем та презентації власних кращих практик. На початку нового тисячоліття Україна тісно співпрацює із різними країнами світу, зокрема й Китайською народною Республікою, що зумовлює потребу у вивченні сучасного педагогічного досвіду цієї країни та з'ясуванні причин і давніх освітніх традицій, що мають значний вплив на розвиток мовної освіти та популяризацію китайської мови у всьому світі.

На наше переконання, вивчення специфіки розвитку мовної освіти в університетах Китаю сприяє розумінню освітньої практики цієї країни, виокремленню позитивного досвіду та кращих практик, які можна було б використати для збагачення теорії і практики вітчизняної педагогічної науки. Власне, на розв'язання цього наукового завдання й спрямоване дисертаційне дослідження Майї Володимирівни Сови.

Дисертація виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідницьких робіт Хмельницького національного університету в межах науково-дослідницької роботи «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (державний реєстраційний номер 0119U103663).

Тема роботи затверджена вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 9 від 02.12.2021 року).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Дисертанткою вивчено стан опрацювання порушеної проблеми в порівняльно-педагогічному дискурсі. З аналізу дисертаційної роботи стає очевидним, що здобувачка дослідила вплив філософських учень на становлення та розвиток мовної освіти в Китаї. Цінним доробком вважаємо з'ясування стратегічних напрямів реалізації мовної політики Китаю в умовах глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти в кінці XX – на початку XXI століття. Заслужовують на схвалення напрацювання авторки щодо характеристики змістового, навчально-методичного й інформаційного забезпечення мовної освіти в університетах Китаю, а також обґрунтування можливості використання конструктивних ідей китайського досвіду в системі вищої мовної освіти України та розробки навчально-методичного забезпечення для викладання китайської мови як іноземної в закладах вищої освіти.

3. Нові факти, одержані здобувачкою. У дисертаційній роботі вперше у вітчизняній педагогічній теорії та практиці на основі комплексного дослідження

обґрунтовано сучасні тенденції розвитку мовної освіти в університетах Китаю (кінець XX – початок XXI століття), а саме: інтеграція в міжнародну культурно-освітню спільноту; розвиток білінгвізму й мультилінгвізму; екологізація мовної освіти; збалансована мовна політика у забезпеченні глобальної комунікації; формування лінгвального ландшафту на засадах тримовності й двописемності; поєднання класичних гуманітарних традицій із сучасними світовими освітніми тенденціями; інтернаціоналізація мовної освіти на інституційному рівні; популяризація китайської мови за межами країни через діяльність Інститутів Конфуція; використання інноваційних методів і технологій навчання іноземної мови; організація навчання за програмами мовної освіти з різними моделями освітньої траєкторії; цифровізація мовної освіти в університетах; окреслено можливості використання конструктивних ідей китайського досвіду в контексті розвитку мовної освіти в університетах України; удосконалено форми, методи й технології викладання китайської мови як іноземної в університетах України на засадах використання китайського досвіду; подальшого розвитку набули положення щодо впливу філософських ідей і глобалізаційних процесів на розвиток мовної освіти в Китаї; формування напрямів та сучасних стратегій державної мовної політики Китаю; уявлення про мультилінгвізм у китайському культурно-лінгвальному дискурсі; напрями розвитку співпраці й академічної мобільності у сфері мовної освіти між університетами України та Китаю. До наукового обігу введено нові персоналії, факти, поняття, теоретичні ідеї та підходи з проблем розвитку мовної освіти в університетах Китаю.

4. *Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації.* Аналіз змісту дисертації та публікацій Сиви М. В. дає підстави для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених авторкою результатів. Вивчення джерельної бази (339 найменувань, з них 278 – іноземними мовами) забезпечило можливість для всебічного аналізу предмету дослідження та формулювання відповідних висновків. Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації забезпечені комплексним аналізом значної кількості джерел; використанням відповідних методологічних підходів до дослідження тенденцій розвитку мовної освіти в Китайській Народній Республіці та комплексу взаємопов'язаних наукових методів з метою розв'язання визначених завдань і досягнення мети дослідження; ефективним впровадженням матеріалів та результатів дослідження у роботу закладів системи вищої освіти України.

Науковий апарат, викладений у вступі, дає можливість цілісно уявити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми.

Дисертацію підготовлено на належному науковому рівні. Дисертантка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, розміщені в ній таблиці, рисунки і додатки, які доповнюють основний зміст дисертаційної роботи та візуалізують ключові положення.

Зміст поданих анотацій відображає зміст дисертації та висвітлює її суттєві аспекти й основні положення.

Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

5. Значення одержаних результатів для науки і практики. Ретельний та всебічний аналіз наукової праці Сиви М. В. уможливив виокремлення найбільш суттєвих наукових результатів, що мають теоретичне і прикладне значення для педагогічної науки і практики.

Теоретичне й практичне значення представлених у дисертації результатів підтверджується аналізом сучасних тенденцій розвитку мовної освіти в університетах Китаю (кінця XX – початку XXI століття). У дослідженні висвітлено різні аспекти білінгвізму та багатомовності в китайському контексті, обґрунтовано роль національної мови як ключового елемента престижу й взаємодії зі спільнотою, визначено глобальні тренди двомовної освіти, а також педагогічні принципи транслінгвізму та мовних практик, що виходять за межі традиційних мовних систем.

Особливу увагу приділено дискусійним аспектам академічного тлумачення таких понять, як «білінгвізм», «транслінгвізм», «трилінгвізм», «мультилінгвізм», «білінгвальне навчання», «тримовна освіта», а також «слабкі» і «сильні» моделі білінгвальної освіти. У рамках дослідження розроблено навчально-методичні матеріали, включно з комплексом для освітнього компонента «Китайська мова (за рівнями)», оновлено структуру дисциплін «Порівняльна професійна педагогіка» (розділ «Мовна освіта в Китаї») і «Ділова англійська мова» для китайських студентів Хмельницького національного університету.

Організаційно-педагогічні аспекти навчання китайської мови були впроваджені в освітню практику з метою активізації навчальної діяльності студентів і підвищення їхньої мотивації до виконання дослідницьких завдань як індивідуально, так і в групах. Результати роботи можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти при розробці міждисциплінарних програм, курсів з іноземних мов, методики викладання іноземних мов, лінгводидактики, тренінгів тощо.

Прогностичний потенціал представленого дослідження створює можливість для подальших наукових розвідок у галузі мовної освіти та педагогічної компаративістики, а його результати можуть слугувати ресурсом для магістрантів, аспірантів і докторантів у реалізації їхніх дослідницьких проєктів.

Підтвердження достовірності зроблених висновків під час рецензування дисертаційної роботи знаходимо у документах, які підтверджують впровадження результатів дослідження в освітній процес, зокрема Хмельницького національного університету (довідка № 013/8 від 01.10.2024 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 1617/33-03 від 13.12.2024 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/46 від 12.12.2024 р.), Волинського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-24/01/3856 від 20.12.2024 р.), Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (довідка № 315а/2024 від 06.12.2024 р.).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Основні ідеї, матеріали, положення та висновки дисертаційної роботи можуть бути використані з метою виконання подальших наукових розвідок, присвячених вивченню розвитку освіти у порівняльному контексті; у процесі

розробки навчальних, навчально-методичних посібників, підручників, нових навчальних курсів, методичних рекомендацій щодо використання досвіду Китаю в освітній практиці України.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, значною мірою забезпечується логічною структурою роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту праці відповідає розв'язанню завдань дослідження для досягнення його мети. Логічну структурованість роботи забезпечують висновки й узагальнення.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади розвитку мовної освіти в Китаї» з'ясовано стан розроблення проблеми в українському й зарубіжному науковому дискурсі, досліджено вплив філософських учень на розвиток мовної освіти в Китаї, схарактеризовано сучасні стратегії розвитку державної мовної політики Китаю, обґрунтовано білінгвальну освіту як стратегічний напрям розвитку людських ресурсів Китаю.

У другому розділі «Організаційно-методичні засади мовної освіти в університетах Китаю» подано загальну характеристику системи університетської освіти Китаю, досліджено типологію програм із мовної освіти в університетах Китаю, описано інноваційні підходи до викладання китайської мови як іноземної в університетах Китаю, проаналізовано навчально-методичний супровід та інформаційні ресурси, що забезпечують розвиток мовної освіти в університетах Китаю.

У третьому розділі «Перспективні напрями розвитку мовної освіти в Україні на інституційному рівні в умовах освітнього партнерства» схарактеризовано китайсько-українські ініціативи щодо розвитку партнерства у сфері мовної освіти на інституційному рівні, окреслено особливості іншомовної підготовки здобувачів з іноземної мови (китайської) на підставі досвіду Хмельницького національного університету, обґрунтовано перспективні напрями розвитку мовної освіти в Україні, з огляду на конструктивні ідеї практики Китаю.

8. Повнота викладу основних результатів дисертації. Наукові результати та основні положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено у 12 публікаціях авторки, з них 6 статей у наукових фахових виданнях України, 3 праць – у збірниках тез доповідей на наукових конференціях.

9. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних результатів, вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження дискусійного характеру:

1. Перший розділ дисертаційної роботи презентує напрацювання авторки щодо аналізу та характеристики різноманітних концепцій та філософських вчень, покладених в основу розвитку мовної освіти у Китайській Народній Республіці. На наш погляд, варто було б виокремити та схарактеризувати ще й методологічні підходи, що визначають специфіку розвитку мовної освіти наприкінці ХХ – початку ХХІ століття в досліджуваній країні.

2. Заслугує на схвалення виконана робота щодо аналізу та типологізації освітніх програм з мовної підготовки в університетах Китаю, представлена у другому розділі дисертації. На наш погляд, робота тільки б виграла, якби авторка створила порівняльну таблицю та презентувала основні їхні характеристики, що сприяло б кращому розумінню їхньої специфіки, спільного та відмінного у цих програмах.

3. Також, варто було б більш детально охарактеризувати складання іспитів на знання китайської мови відповідно до рівнів A1-C2 та порівняти вимоги й опис цих рівнів з рівнями, презентованими у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти.

4. Важливо, що у дисертаційній роботі здобувачка представила результати дослідження досвіду Хмельницького національного університету щодо іншомовної підготовки здобувачів освіти, які обрали вибірккову навчальну дисципліну «Китайська мова». З одного боку вважаємо це позитивом, оскільки розглядається досвід конкретного закладу вищої освіти. Проте, виконане дослідження має порівняльний характер, а відтак варто було б дослідити досвід й інших закладів вищої освіти України, які надають можливість своїм студентам вивчати китайську мову, порівняти спільне і відмінне, узагальнити результати та зробити висновки щодо викликів і проблем, які потребують розв'язання.

5. Оскільки здобувачка має значний досвід, рекомендуємо підготувати навчальний посібник для вивчення китайської мови як іноземної, що безперечно стане в нагоді викладачам та студентам українських університетів.

Наголосимо, що висловлені зауваження й побажання загалом не знижують цінність представленого дослідження, його науково-теоретичного й практичного значення.

10. Висновок. Рецензоване дисертаційне дослідження Соби Майі Володимирівни на тему «**Тенденції розвитку мовної освіти в університетах Китаю (кінець XX – початок XXI століття)**» є завершеною науковою працею, у якій розв'язано наукове завдання щодо з'ясування сучасних тенденцій розвитку мовної освіти в університетах Китаю в кінці XX – на початку XXI століття та в обґрунтуванні можливостей творчої реалізації конструктивних ідей китайського досвіду в системі вищої мовної освіти України.

Основні наукові положення, висновки викладені у дисертаційній роботі, логічні, послідовні, аргументовані, достовірні, достатньо обґрунтовані. Дисертація характеризується єдністю змісту.

У 12 публікаціях авторки повністю відображені основні результати дисертації, з них 6 статей у наукових фахових виданнях України, 3 праць – у збірниках тез доповідей на наукових конференціях.

Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

Дисертація є результатом самостійних досліджень, не містить елементів фальсифікації, компіляції, плагіату та запозичень, що констатує відсутність

порушення академічної доброчесності. Використання текстів інших авторів мають належні посилання на відповідні джерела.

Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка – Сова Майя Володимирівна – заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта, педагогіка.

Опонент,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка» Наталія МУКАН

Вчений секретар
Національного університету «Львівська політехніка» Роман БРИЛИНСЬКИЙ

